

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ВПРАВ І ЗАВДАНЬ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ УЧНІВ ГІМНАЗІЇ

Ігор Горошкін,

*старший науковий співробітник
відділу навчання іноземних мов*

Інституту педагогіки НАПН України

Сучасне життя складно уявити без спілкування з представниками різних держав, без міжнародної співпраці в різних галузях. Володіння іноземною мовою стало ключовою вимогою до громадян незалежно від віку, статі, професії. Це зумовлює пошук ефективних підходів до навчання іноземних мов у школі.

Як свідчить освітня практика, урок іноземної мови сьогодні – це демонстрування здобувачам освіти значних можливостей, які надає людині мова, це щоденна практика застосування іноземної мови як потужного засобу комунікації. Завдання кожного уроку полягає в підготовці учнів до ефективного іншомовного спілкування. Це й зумовлює пошук ефективних шляхів формування у здобувачів освіти механізмів іншомовного спілкування.

Вивчення наукових праць (О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецька, О. Гальченко, Н. Майєр, С. Ніколаєва, О. Пасічник, Т. Полонська, В. Редько та ін.), спостереження за освітнім процесом переконують, що провідним засобом формування механізмів іншомовного спілкування є побудова ефективної системи вправ і завдань, значення якої полягає насамперед у тому, що вона забезпечує збагачення словникового запасу, набуття комунікативного досвіду, формування предметної, ключових компетентностей учнів.

Науковці тлумачать поняття «система» як «об'єднання взаємозв'язаних і розташованих у певному порядку складників цілісного утворення, поєднаних певною функцією. Тобто система передбачає множинність узаємопов'язаних елементів, з'єднаних певним чином для досягнення певної мети. Ці елементи, перебуваючи в тісному взаємозв'язку, і формують структуру системи» [2]; поняття «вправа» як: «спеціально організоване в навчальних умовах багаторазове виконання окремих операцій, дій або діяльності з метою

оволодіння іншомовною комунікативною діяльністю або її компонентами» [1, с. 181]. Завдання відрізняються від вправи насамперед відсутністю багаторазового його виконання, тому вони можуть варіюватися. Вивчення літератури з проблеми дослідження уможливило висновок, що система вправ і завдань – це ієрархічно структурована, дидактично й методично збалансована послідовність вправ та завдань, розроблених з урахуванням вимог Державного стандарту базової середньої освіти, модельної програми з іноземної мови, умов навчання, психологічних особливостей суб'єктів освітнього процесу, спрямована на вмотивоване й усвідомлене оволодіння учнями іншомовним матеріалом, формування в них умінь застосовувати іноземну мову як ефективний інструмент комунікації, потужний засіб пізнання іншої культури та репрезентації власної.

На вибір змісту, створення системи вправ і завдань значною мірою впливає домінування тих чи тих педагогічних підходів. Останнім часом увагу українських і закордонних психологів, педагогів зосереджено на розробленні ефективних механізмів формування учня, здатного до ефективного міжкультурного спілкування, застосування іноземної мови як потужного інструменту засвоєння інших культур, саморозвитку, самореалізації особистості, тобто реалізації культурологічного підходу до навчання. У працях С. Ніколаєвої, Т. Полонської, В. Редька та ін. обґрунтовано, що іноземна мова – не тільки засіб спілкування, а й засіб прилучення учнів до культурних особливостей інших народів, засвоєння їхніх культурних цінностей, розуміння інших культур. Культурологічний підхід до навчання іноземної мови «передбачає у процесі занять тісну взаємодію мови і культури його носіїв» [1, с. 85.]

У 7-9 класах значно збільшується обсяг навчального матеріалу (на відміну від 5-6 класів), зокрема міжкультурного. Навчання іноземної мови стає не процесом накопиченням знань, а процесом формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності учнів, їх підготовки до подальшої співпраці з представниками інших культур для досягнення актуальних спільних цілей. Учні можуть працювати з автентичними текстами, реалізувати функцію іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування.

Культурологічний підхід передбачає залучення культурознавчих складників у процесі навчання іноземної мови, що

сприяє досягненню одного із завдань, визначених державними документами, – формування в учнів здатності спілкуватися іноземною мовою. Означений підхід виконує низку функцій – пізнавальну, розвивальну, навчальну, виховну, адже учні в процесі навчання засвоюють досвід і норми, що визначають і регламентують життя людини в полікультурному світі. Здобувачі освіти шляхом вивчення історичних, етнографічних, географічних, соціокультурних відомостей про свою країну та інші країни поглиблюють свої знання, розширюють світогляд, формують толерантність, повагу до інших народів і культур. З цього випливає, що, крім знань, лінгвокраєзнавчих відомостей, вони засвоюють систему цінностей. Культурологічний складник навчання іноземної мови зумовлює пошук нових методичних рішень, спрямованих на формування в здобувачів освіти механізмів іншомовного спілкування, розширення меж освітнього процесу, передовсім шляхом занурення учнів у міжкультурний контекст спілкування. Наприклад, моделювання ситуації, коли учні приїхали до країни, мову якої вивчають, і відвідують тематичні парки, цікаві археологічні пам'ятки, події. Учні мають поділитися враженнями з однокласниками й однокласницями. Через виконання вправ і завдань здобувачі освіти мають опанувати комплекс позалінгвальних відомостей, комунікативних стратегій адекватної поведінки в іншомовному спілкуванні задля того, щоб здійснювати ефективну міжкультурну комунікацію, яка ґрунтується на знаннях фонетичного, лексичного, граматичного аспектів мови та вміннях застосовувати фонові знання для забезпечення взаєморозуміння в різноманітних ситуаціях міжкультурного спілкування.

Використана література

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич.О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. /за заг. ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт. 2013. 590 с.
2. Черноватий Л.М. Система вправ і завдань як категорія методики навчання. Іноземні мови. 2018. № 2. С. 19-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2018_2_4